

MÚZEUMI LEVÉL A KARCAGI HATÁRBÓL

Karcag határában, a Tilalmasi Állami Gazdaság központjának közelében még októberben megkezdték egy halmocska lefordását. Az új csatornák gátjába kellett a föld. Ahogy a nehéz talajgépek keresztünyesték a halmot, sorra buktak ki az emberi csontok. Koponyák, lábszárak és régi szerszámok vasból, gyöngyök, fülbevalók üvegből. A munkások körülállták a leleteket, összeszedték őket, és — leállították a gépeket. Tudták már, hogy miről van szó. Repült a jelentés a szolnoki múzeumba, és rövidesen a kis csomag is a leletekkel. És készen is volt már a diagnózis: A megbolygatott halmon avar kori temető fekszik. Körülbelül 1300 éve.

A gépek nem állhattak, a munkát rövidesen folytatni kellett. De — hála a traktorosoknak és a gazdasági vezetők figyelmének — ami a régiségekből még menthető volt, azt sikerült a múzeumba menteni. A három és fél méter magas halomnak pedig a földmunka végén csak a csonkjai maradt, alig egy méter.

De az avar temetővel nem zártuk még le a karcagi halmocska dolgát. A lefordás nyomán látható volt, hogy az egész halom fekete földből áll. Tehát emberi kéz alkotta. Vajon miért és mikor hordták össze itt ezt a több mint kétezer köbméter fekete földet? Számos régebbi tapasztalat alapján felelni tudunk már erre a kérdésre: A bronzkor elejétől egészen a magyar, vagy talán a kun honfoglalás idejéig minden keletről jött pásztornépnél szokás volt, hogy az előkelők, a törzsfők sírja fölé földhalmot, kúpos földpiramist hordtak. Ott kell tehát lenni a sírnak a mi halmunk alatt is. Ki kell ásni.

A szép napos hetek után igazi őszi van már, igazi sárral. De várni nem lehet: a következő szántás megsértheti a védtelenül maradt sírkamrákat. Kellemetlen epizóddal kezdődik az akció: A múzeum motorkerékpárja hajótörést szenved az őszi latyakban. A karcagi munkásárság oldal-kocsis motorkerékpárja menti meg a helyzetet. Helyben vagyunk. Tizenkét ácsos ember sorakozik a halom megmaradt alapján és a szemerkélő esőben megindult az izgalmas munka. Vajon szkíta, szarmata, vagy hun törzsfőnök sírja vár ránk? És nem előztek már meg minket? Hiszen a legtöbb halom sírkamráját még azon frissiben, a temetés utáni évtizedekben megásták és feldúlták a szemfüles sírablók.

A vadász és a régész sikere két dolgon múlik: Tudjon jól célozni és — legyen szerencséje. Ezúttal az utóbbi sem hiányzott. A célzásban nem volt hiba: Kovács István tűzte ki az első kutatófelület négy sarkát, és már az első napon megtaláltuk benne a keresett sírkamrákat. Estére már tudtuk, hogy a sírablókat sem kell átkoznunk: A főnök sértetlenül fekszik helyén. A második napon pedig lerázta magáról a testét borító földet és letisztogatva várta, hogy kattanjanak a fényképezőgépek.

Baloldalan fekvő aludt, felhúzott lábakkal, mellén keresztbe tetti kezekkel. Koporsó helyet fakéregbe volt burkolva teste, és behintve az életet jelképező piros porfestékekkel. Feje mellett a két fából faragott edénys a díszes ruházat régen elporlott már, csak a föld színének változása jelezte, hogy voltak. A legrégebbi halomépitő nép egyik főnöke, a bronzkorszak elejéről. Népe itt legeltette a nyáját a karcagi pusztán, ezelőtt 3700 évvel.

Sok fontos adat került ismét a vadásztarisznyába egy régvolt korszak alig ismert történelméhez.

Csalog Zsolt

AZ ALFÖLDI KUNHALMOKRÓL

A végtelen alföldi sík egyhangúságát egy-egy kisebb halom teszi változatosabbá. Térképről a nevüket is leolvashatjuk: Jajhalom, Törökhalom, Ráchalom, Cserő halom. Beke Pál halma. Surján halom. Korhány halom stb. A környéken lakók pedig sok helyütt érdekes történeteket fűznek ezekhez.

A köztudatban kunhalmoknak hívják ezeket a halmokat, pedig eredetük nem a kunokhoz kapcsolódik, hanem sokkal régebbi időkbe megy vissza. Figyeljük csak meg a legutoljára felsorolt halom nevét. Korhány. Mennyire hasonlít ez a szó a kurgán-hoz. A nyelvészek ki is mutatták a két szó közös eredetét. A kurgánok pedig jól ismertek a régészeti és a történelmi irodalomban. Szovjetunió területén egészen Belső-Ázsiáig sok ilyen kurgán található. Ott ezek a halmok temetkezési helyek voltak legtöbbszörre, és értékes régészeti, művészettörténelmi anyag került a múzeumokba belőlük. Ilyen fajta halmokat találunk még hazánktól délre is sok helyütt.

Nézzük meg most a Szolnok megyében található halmok főbb típusait! Vannak olyan halmok pl. Tiszafüred környékén, amelyek *természetes képződmények*. A Tisza és más folyók árterületéről származó homokból alakultak. Nedvesség által megkötött futóhomok képződmények. Keletkezésüket tekintve ezek a legrégebbiek. Geológusok, földtani kutatók a bennük levő rétegeket megvizsgálva, következtetni tudnak a korukra.

Találhatunk olyan *természetes képződményű halmokat is, amelyeket később emberi erővel megmagasítottak*. Ilyen pl. a törökszentmiklósi Surján-halom, a szolnoki Beke Pál halma és a jászberényi Cserő-halom. Ezeknél ugyanis homokbányászat alkalmával meg lehetett figyelni, hogy a rajtuk levő humuszos réteg sokkalta vastagabb a szokottnál. Sőt, pl. a